WANDELING

OLEN

ANDERS BEKEKEN

Eigenzinnig door de geschiedenis van de kleine man en vrouw

Linx+

OLEN ANDERS BEKEKEN

Een wandeling van circa 6 km door industrieparochie Sint-Jozef-Olen.

Vertrek en einde aan het station van Onze-Lieve-Vrouw-Olen.

Hier is parkeergelegenheid.

Het stationsgebouw herbergt een karaktervolle bruine kroeg en een biermuseum. Alles in verband met bier is er op een ludieke manier tentoongesteld. Je kan er ook een **'Straffe Charel'** proeven.

Deze wandeling is gebaseerd op het Boudewijnpad. In zijn boek 'Brief aan Boudewijn' leidt schrijver Walter van den Broeck de jonge koning Boudewijn rond in zijn geboortedorp. Het Boudewijnpad is de opgetekende wandeling van die rondleiding.

Inleiding

Sint-Jozef-Olen, Onze-Lieve-Vrouw-Olen en Sint-Martinus-Olen zijn de drie parochies die samen de gemeente Olen vormen. In de volksmond zijn ze beter gekend als Olen-Fabrieken, Achter-Olen en Olen-Centrum. 'Ik zèn van Oewele' is dan ook een vlag die vele ladingen dekt.

Het ontstaan van de parochie Sint-Jozef-Olen is uniek te noemen. Waar andere kerkgemeenschappen zich langzaam door de eeuwen heen ontplooien om te worden wat ze nu zijn, is dit bij de parochie Sint-Jozef-Olen heel anders verlopen. Het dorp is een bewust geplande, door mensen ontworpen leefgemeenschap. Het is een typisch product van de industrialisatie die zich hier in het begin van de 20ste eeuw ontwikkelde.

Eeuwenlang was het grondgebied waar zich nu Sint-Jozef-Olen situeert een verlaten, onbewoond heidegebied met uitgestrekte vage gronden, moerassen, vennen en duinen.

De bevolking leefde er van landbouw, veeteelt en stroperij. De meesten werkten ook als dagloners.

Er waren geen handelaars, nauwelijks sociaal leven en politiek waren de mensen onmondig. Voor het onderwijs waren de kinderen aangewezen op de verafgelegen dorpsscholen. Armoede en onwetendheid waren er troef.

Dit veranderde pas in 1912, toen mijningenieur Jozef Leemans de gunstige ligging en praktische infrastructuur van Olen ontdekte en er een nieuwe industrie vestigde...

Vertrek aan het station

STATION **1** In heel België was er rond 1850 een forse uitbreiding van het spoorwegnet. Enkel de Kempen bleef verstoken van modernisering. Rond 1875 werd met de aanleg van de spoorweg door Olen gestart. Initieel regende het klachten van de omwonende eigenaars die werden onteigend. De protesten waren echter van korte duur, want de waarde van de gronden ging snel de hoogte in.

De aanleg van de spoorweg zorgde voor werkgelegenheid en de nieuwe vervoersmogelijkheid verhoogde de mobiliteit van de arbeiders.

Steek de spoorwegovergang over en wandel over de Lichtaartseweg tot aan Villa Leemans.

VILLA LEEMANS ontleent haar naam aan ingenieur Jozef Leemans, bezieler en directeur van de hier in 1912 opgerichte fabriek. Ze is de overblijvende van twee directeurswoningen. Sinds 1997 is het Sociaal Huis hier gevestigd.

De directeurswoningen werden met hun rug naar de werkmansstraten gekeerd. Hier woonden de macht en het geld, die Frans spraken.

De prachtige tuin rondom de villa leent zich perfect voor het opzetten van buitenactiviteiten. De vzw Keizer Karel Olen organiseert er sporadisch activiteiten. Het lokaal bestuur stelt de tuin ook ter beschikking van erkende Olense verenigingen.

Wandel door de tuin van Villa Leemans naar de Leemanslaan.

LEEMANSLAAN De Leemanslaan – net als de villa genoemd naar ingenieur Leemans – vormt samen met de Koper-, de Radium-, de Zand- en een deel van de Kasteel- en Watertorenstraat de sociale woonwijk de 'Cité'.

Wandel verder langs de Leemaanslaan, weg van het station.

Leemanslaan 9 was vroeger de conciërgewoning van het meetlabo. Daar werd het radium dat in de fabriek verwerkt werd naartoe getransporteerd en gewogen.

Passeer de Zand-, Radium en Koperstraat, het hart van de Cité.

DE CITÉ "De tuinwijk van de fabrieken waar het heidens getint werkmansvolk woont" volgens Walter van den Broeck. In 1922 worden hier de eerste moderne bakstenen woningen met elektriciteit en stromend water neergezet. Het zijn per twee gekoppelde woningen. Het volume van de huizen varieert volgens de sociale status van het personeel: het kaderpersoneel resideert in de Leemanslaan, de meestergasten in de Watertorenstraat, het werkmansvolk huist in de Zand-, Radium- en Koperstraat, zijstraten van de Leemanslaan.

In ruil voor gratis woonst diende het werkvolk zich 24 uur per dag ter beschikking te houden van de fabriek.

Bij gebrek aan geschoolde werkkrachten werd gerekruteerd in omliggende dorpen en steden. Het gedwongen samenleven met 'vreemdelingen' ontwikkelde een sterk samenhorigheidsgevoel. Solidariteit en tolerantie waren typerend voor de bewoners van de arbeiderswijk.

Sla rechts de Welvaartstraat in.

De hoek van de Leemanslaan en de Welvaartstraat is het terrein van **de Mess**. Initieel woonden hier ongetrouwde kaderleden. Later werd het een zelfbedieningsrestaurant voor kaders en bedienden. Het gebouw werd

verkocht aan de sociale huisvestingsmaatschappij 'De Heibloem' en omgebouwd tot appartementen.

In de naastgelegen dubbelvilla was tot 1957 **'L'economat'** of 'deneconoma' gevestigd 2. De fabriekswinkel was een voorloper van de moderne grootwarenhuizen.

Neem het eerste paadje links naar de Kasteelstraat en steek over. Ga verder langs de parking van Umicore.

UMICORE Wat in 1908 begon als een fabriekje in schoensmeer resulteerde na de eerste wereldoorlog in de industriële groep Union Minière: radium, kobalt, koper en nog andere grondstoffen vonden hun weg naar de Kempen.

In de jaren '90 profileerde Union Minière zich steeds meer als verwerker van speciale metalen. De naamsverandering in 2001 naar Umicore symboliseert deze tendens om te breken met de mijnbouw en de productie van grondstoffen en basismaterialen. De groep Umicore is gespecialiseerd in materiaaltechnologie en recyclage en ambieert een leiderspositie in schone materialen voor mobiliteit en recyclage.

Aan de betonnen omheining naar rechts, de Kerkstraat in.

De 'stichel' begrenst het terrein van wat vroeger de scheikundige afdeling Biraco was. Later kwam daar de koperafdeling Rafolen bij. Vandaar in de volksmond '**Toudfabriek**' 3 en 'Tnieffabriek'. De huizen in de Kerkstraat werden in de jaren '80 afgebroken om een groene bufferzone aan te leggen.

Waar de stichel naar links wijkt, ga je de Nieuwstraat in.

Hier begint de **Glamuur** 4 , een project naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de parochie. Kinderen van basisschool Toermalijn en lokale kunstenaars toverden de grauwe 'stichel' om tot een kleurrijk relaas over de parochie.

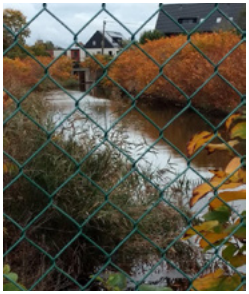

De **Bankloop** komt hier onder de fabriek uit. De historisch vervuilde beek werd door Umicore een 10-tal jaren geleden grondig gesaneerd.

Wandel tot aan het kanaal, ga nu naar rechts onder de brug door, tot aan taverne Den Hertog 5.

Dat ook in Olen de bevrijding niet ongemerkt voorbij ging, lees je op het herdenkingsteken.

We zijn nu ongeveer halfweg, tijd om even te verpozen met een drankje in taverne Den Hertog.

Volg de Draaibrugstraat tot op het kerkplein.

Het **piramidevormige monument** (de foto op de omslag) werd opgericht in 1988 ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de parochie. Medewerkers van Umicore ontwierpen en maakten het monument. De koperplaten beelden de parochiegeschiedenis en de geschiedenis van Union Minière/Umicore uit. Je kan op het monument eveneens de wijken en de gehuchten aflezen die tot de parochie behoren.

Vervolg langs de Lichtaartseweg en wandel rechts de Kasteelstraat in tot aan het kruispunt.

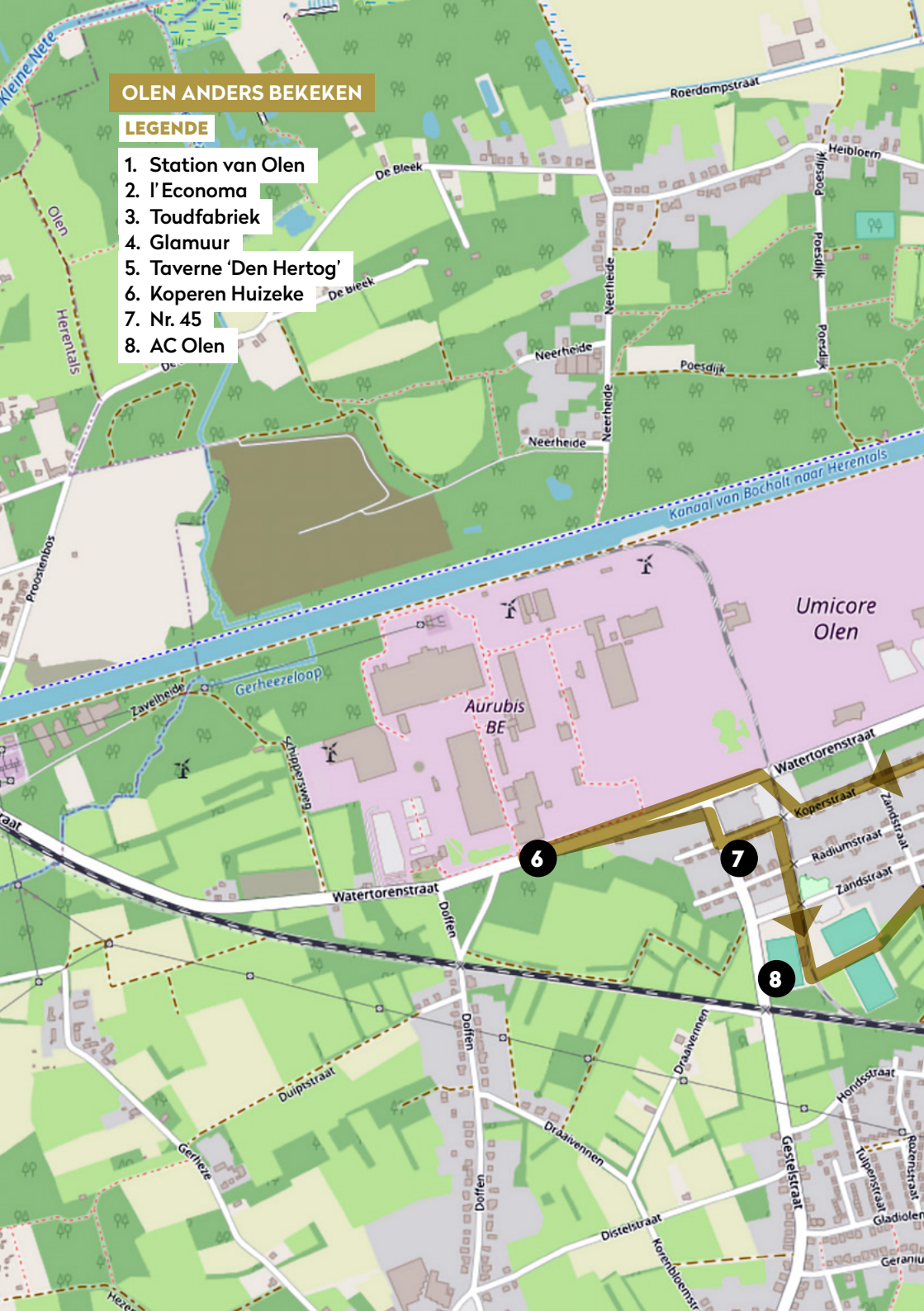
OLEN ANDERS BEKEKEN
LEGENDE
1. Station van Olen
2. l'Economa
3. Toudfabriek
4. Glamuur
5. Taverne 'Den Hertog'
6. Koperen Huizeke
7. Nr. 45
8. AC Olen
Kleine Nete
Olen
Herentals
De Bleek
Roerdampstraat
Heibloem
Poesdijk
Neerheide
Kanaal van Bocholt naar Herentals
Proostenbos
Umicore Olen
Aurubis BE
Gerheezeloop
Zavelheide
Schippersweg
Watertorenstraat
Koperstraat
Radiumstraat
Zandstraat
Doffen
Draaivennen
Duiptstraat
Gerheze
Distelstraat
Korenbloemstr
Gestelstraat
Hondsstraat
Tulpenstraat
Rozenstraat
Gladiolen
Geraniu
6
7
8

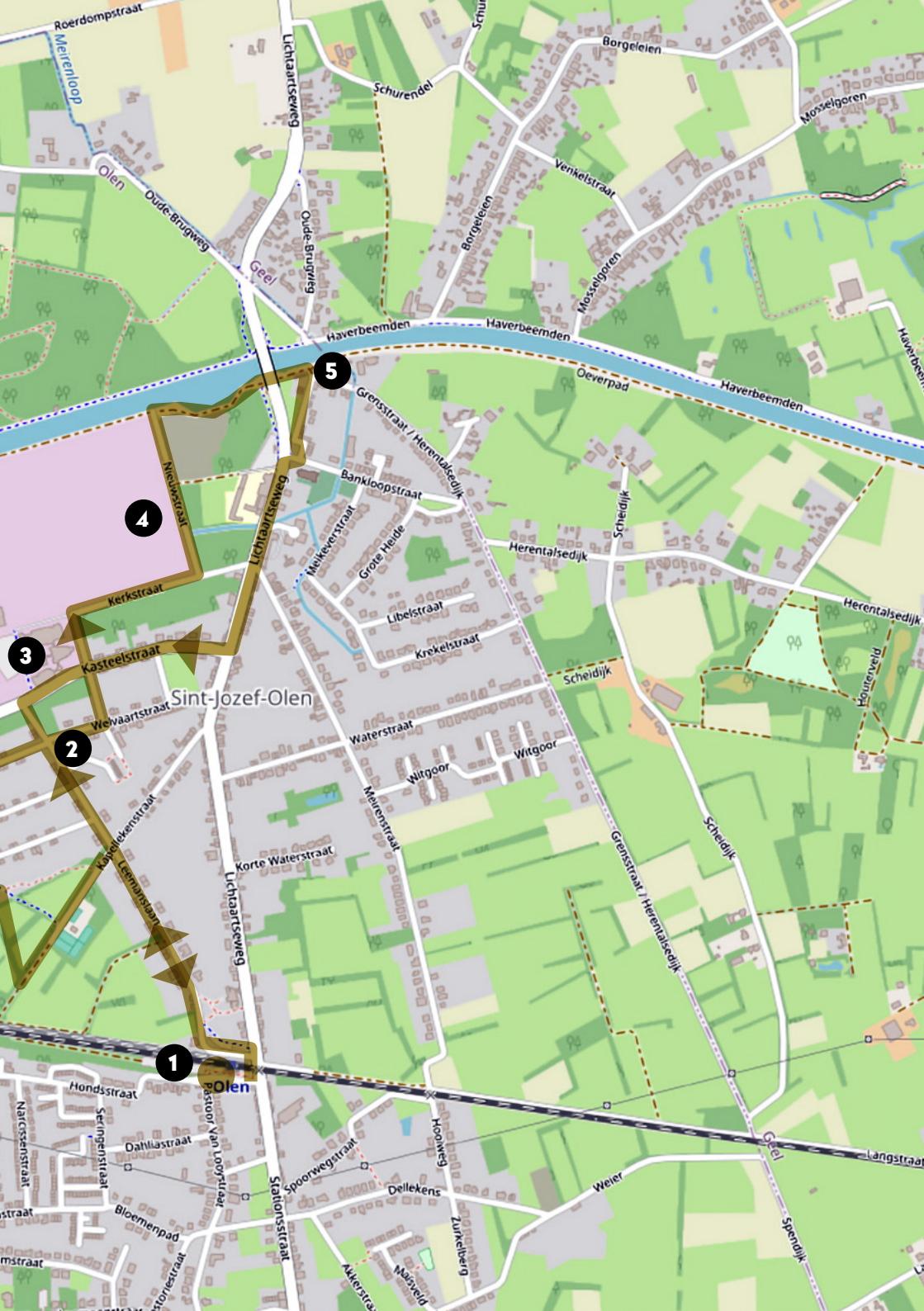

Roerdompstraat
Meirenloop
Olen
Oude-Brugweg
Geel
Lichtaartseweg
Schurendel
Borgeleien
Mosselgoren
Venkelstraat
Haverbeemden
Oeverpad
Grensstraat / Herentalsedijk
Bankloopstraat
Nieuwstraat
Meikeverstraat
Grote Heide
Herentalsedijk
Scheidijk
Kerkstraat
Libelstraat
Krekelstraat
Kasteelstraat
Sint-Jozef-Olen
Welvaartstraat
Waterstraat
Witgoor
Houterveld
Kapellekenstraat
Leemanslaan
Korte Waterstraat
Meirenstraat
Grensstraat / Herentalsedijk
Hondsstraat
Olen
Narcissenstraat
Seringenstraat
Dahliastraat
Pastoor Van Looystraat
Spoorwegstraat
Hooiweg
Dellekens
Weier
Langstraat
Bloemenpad
Stationsstraat
Zurkelberg
Spendijk
Akkerstraat
Maisveld
1
2
3
4
5

Aan het monument voor de oorlogsslachtoffers wordt nog jaarlijks eer betoond.

Links de Leemanslaan weer in en dan de eerste straat rechts

Dit is de Koperstraat, de eerste van de werkmansstraten. De huizen van de cité zijn nu privébezit en werden bijna allemaal verbouwd. **Nummer 12** is nog een originele woning.

Wandel door de Koperstraat tot aan het fabrieksspoor.

Het spoor verbindt de fabriek met het station. Hier passeerde vroeger – klokvast vier keer per dag – "de Geit", een kleine groene locomotief die driftig gilde als hij een van de woonstraten kruiste.

Ga rechts over de parking en dan links de Watertorenstraat in.

De parking was vroeger een zandvlakte waar duchtig werd gevoetbald door Walter en zijn kornuiten.

De **WATERTORENSTRAAT** scheidt de fabrieken van de Cité. Deze straat werd bewoond door kleine bedienden.

Je wandelt voorbij de hoofdingang van **UMICORE**, vroeger de ingang van de koperfabriek Rafolen (**Tniefabriek**).

Passeer de Gestelstraat en wandel verder tot aan het eind van de betonnen omheining.

Halfweg staat het '**Koperen huizeke**' 6 of 'Frülingstraum', door de Berlijnse *firma Hirsch Kupfer und Messingwerke* in 1930 gebouwd in opdracht van Union Minière als paviljoen voor de Wereldtentoonstelling. Op fundering, ramen en deuren na volledig van koper, hier geplaatst in 1931 aanvankelijk als woning voor verpleegsters, later ingenieurswoning.

Aan het einde van de fabrieksmuur heb je zicht op **Aurubis**, vroeger de koperdraadwalserij Contirod. In 2005 werd de koperraffinaderij, samen met koperfabrieken van andere ondernemingen, in het bedrijf Cumerio ondergebracht, in 2008 omgedoopt tot Aurubis en niet meer tot de Umicore-groep behorend.

Keer om en wandel via de Gestelstraat terug naar de Koperstraat.

Wie nog even wil verpozen gaat naar rechts. Op het einde van de Koperstraat, waar vroeger 'tstort' (vuilnisbelt) begon, staat **een groene bank**, opgedragen aan Walter en zijn grote liefde Eliane.

Of ga direct naar links en hou even halt bij **nr. 45** 7 , het geboortehuis van Walter. Dan nog even verder tot aan de 'roet', de grens van Walter zijn domein.

Volg de spoorweg naar rechts.

Hier ligt het terrein van **AC OLEN**, een nog altijd actieve voetbalclub, opgericht in 1930 om sportiviteit in het fabrieksleven te blazen.

Wandel tussen de voetbalvelden en volg het paadje langs een poel, naar rechts tussen de bomen. Aan het einde ga je naar links.

Je belandt nu in de eerste zijstraat van de Leemanslaan die je aan het begin van de wandeling passeerde.

Hier is de **Olense Tennisclub** gevestigd. In de jaren '50 was dit nog exclusief domein voor de directeurs en de bewoners van de dubbelvilla's. Voor de werklieden werd voetbalclub AC Olen **8** opgericht.

Wandel langs de volkstuintjes en de nu voor iedereen toegankelijke tennispleinen tot aan de Leemanslaan. Ga naar rechts en wandel terug tot aan het station.

WEETJES

SYNDICALE STRIJD Walter Van den Broeck: "De eerste stakingen deden zich hier in de jaren '30 voor. Alleen de stakingen aan het eind van de jaren '60 heb ik meegemaakt, zij het dan van een afstand. Ik was hier toen al vertrokken, en gaf bovendien les. Mijn vader werkte nog wel op de fabriek. Ik wilde solidair zijn, maar wist niet hoe. Ik heb me toen verschrikkelijk hulpeloos gevoeld. Vanuit dat gevoel heb ik '**Groenten uit Balen**' geschreven. Je zou dat stuk mijn revanche kunnen noemen." De film 'Groenten uit Balen' werd grotendeels in Sint-Jozef-Olen opgenomen.

SOCIAAL ENGAGEMENT Op sociaal vlak was de komst van de fabriek belangrijk. Binnen de fabriek ontstonden de Olense afdelingen van het Belgische Rode Kruis, het Kinderheil (Kind en Gezin) de voetbalclub KAC Olen en de volleybal- en tennisclub. Van bij de opstart van het bedrijf werd gedacht aan de medische opvolging en verzorging van de arbeiders en hun gezinsleden. Nog altijd kunnen de werknemers de bedrijfsarts consulteren buiten de wettelijke jaarlijkse onderzoeken. De ambulancewagen en het verplegend personeel staan dag en nacht klaar voor het geval er een klein of groter ongeval gebeurt. Heel wat aandacht gaat naar preventie van beroepsziekten en arbeidsgerelateerde aandoeningen. De medische dienst geeft ook rookstopbegeleiding en advies over gezonde voeding en spoort de werknemers aan tot voldoende beweging.

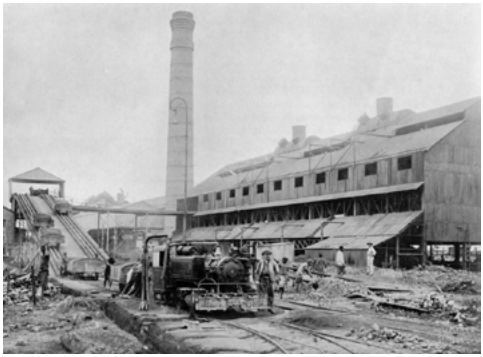

DUBIEUZE PRAKTIJKEN **Union Minière** verkocht uraniumerts uit onze toenmalige kolonie aan de VS. Het werd gebruikt voor de kernbommen die Hiroshima en Nagasaki verwoestten. Dit uraniumerts werd vaak via Olen vervoerd.

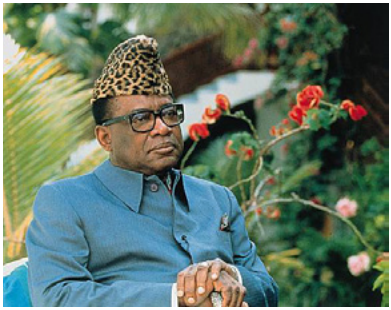

SCHOON VOLK OVER DE VLOER
De Belgische koningen kenden de weg naar Olen. Boudewijn is hier zelfs meermaals geweest. Ook buitenlandse staatshoofden werden hier verwelkomd: **president Mobutu Sese Seko** van Zaïre en president Kenneth Kaunda van Zambia brachten in 1979 een bezoek aan de koperfabriek.

DE ZOETE DOOD Door de raffinage van koperplaten kwam voortdurend zwavelzuur in de lucht. De afdeling van 't fabriek waar dat gebeurde, heette in de volksmond *de zoete dood*. In de cité werd altijd gezegd dat de arbeiders die hier werkten minder lang leefden omdat ze zoveel zwavelzuur inademden. Zwavelzuur heeft een zoete geur, vandaar de naam *zoete dood*.

BESTEL OOK ONZE ANDERE ANDERS BEKEKEN BOEKJES

KORTRIJK ANDERS BEKEKEN

Over textielbaronnen, begijnen en beluiken.

OOSTENDE ANDERS BEKEKEN

Over Leopold II, street art en de Rode Vloot

TOER DEN BOUGIE IN BORGERHOUT

De strijd voor het algemeen stemrecht

MECHELEN ANDERS BEKEKEN

Een rondrit van 100 km: van Carolus bier tot Jack-Op, langs Pallieter en De Witte, brouwers, bus- en autobouwers, groente-telers, diamantbewerkers en kaasmakers...

BESTELLEN?

Eén adres: **www.linxplus.be**. Digitale versies kan je downloaden via de link. Papieren versies krijg je op aanvraag thuisgestuurd.

Linx+

COLOFON

Linx+ vzw
Hoogstraat 42
1000 Brussel

02 289 01 80

info@linxplus.be

www.linxplus.be

www.linxplus.be/nieuwsbrief

www.facebook.com/linxplus

www.instagram.com/linxplus

Ontvang onze tips voor je vrije tijd

Benieuwd naar het andere vrijetijdsaanbod van Linx+? Abonneer je via onze website op de digitale nieuwsbrief en ontvang elke maand verse tips in je mailbox.

v.u.: Caroline Copers
Hoogstraat 42, 1000 Brussel
Concept & vorm: Linx+ / 2020

Vlaanderen
verbeelding werkt

KEN JE ONZE ANDERS BEKEKEN-WANDELINGEN AL?

Aalst / Antwerpen / Bergen / Blankenberge / Borgerhout / Brugge / Brussel / Charleroi / Genk / Gent / Hasselt / Koekelberg / Leuven / Luik / Mechelen / Molenbeek / Oostende / Turnhout / ...

Met kant en klare stadswandelingen en fietstochten serveert Linx+ je de geschiedenis van de gewone man en vrouw. Stap voor stap, omdat die geschiedenis compleet vergeten wordt. Met onze wandelingen gaan we voorbij aan het anekdotische en komen we tot wat voor Linx+ de essentie is: de emancipatie van de kleine man en vrouw. Saaie tochten? Neen, absoluut niet. Architectuur, kunst én het culinaire doen we tegelijk in uw soep. Er is elke maand een wandeling waarop je individueel kan inschrijven. Op aanvraag organiseren we onze wandelingen en fietstochten ook voor groepen.